

////////////////////////////////////

HANDHAVINGSRAPPORT ONROEREND ERFGOED 2021

AFDELING HANDHAVING

20.04.2022

////////////////////////////////////

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING.....	3
1	SITUERING HANDHAVINGSRAPPORT ONROEREND ERFGOED 4
1.1	Situering en structuur van de erfgoedinspectie.....4
1.2	Opdracht4
1.3	Personeelsoverzicht.....5
1.4	Externe actoren5
2	SPEERPUNTEN OMGEVINGSHANDHAVINGSPLAN 6
2.1	Versterking lokaal toezicht.....6
2.2	OPTIMALISATIE VAN DE BELEIDSCYCLUS6
2.3	Optimalisatie digitale ondersteuning handhavingsproces7
2.4	Proactieve monitoring, sensibilisering en de evaluatie van het beschermingspakket7
2.5	Archeologie en metaaldetectie7
2.6	Bestuurlijke beboeting.....8
2.7	Uitwerken draaiboek natraject8
3	REGULIERE WERKING AFDELING HANDHAVING IN CIJFERS 8
3.1	Cijfers onroerend erfgoed.....8
3.1.1	Klachten.....8
3.1.2	Onderzoeken ter plaatse8
3.1.3	Raadgevingen.....9
3.1.4	Aanmaningen9
3.1.5	Verslagen van vaststelling en processen-verbaal.....9
3.1.6	Opvolging archeologie en metaaldetectie10
3.1.7	Stakingsbevel, verzegeling en inbeslagname.....10
3.1.8	Herstelvorderingen10
3.1.9	Exclusieve en alternatieve bestuurlijke boetes.....10
3.1.10	Bestuursdwang en last onder dwangsom.....11
3.1.11	Minnelijke schikkingen.....11
3.1.12	Terugvordering premies11
3.1.13	Evaluatie van de beslissingspraktijk van de parketten11
4	INZICHTEN EN AANBEVELINGEN 13
4.1	Inzichten ter verbetering van de regelgeving, beleidsvisies en beleidsuitvoering.....13
4.2	Aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling13

INLEIDING

In toepassing van artikel 11.1.2 van het Onroerenderfgoeddecreet stelt de afdeling Handhaving Omgeving, met de nodige feedback van het agentschap Onroerend Erfgoed, een handhavingsrapport Onroerend Erfgoed op. Dit rapport geeft een evaluatie van het gevoerde handhavingsbeleid van het voorbije werkjaar. Het rapporteert over de seponeringspraktijk van het Openbaar Ministerie, de inzet van de verschillende handhavingsinstrumenten, de beslissingspraktijk bij beroepen tegen besluiten houdende bestuurlijke maatregelen, en bevat verder aanbevelingen tot verbetering en verdere ontwikkeling van de regelgeving en het beleid inzake Onroerend Erfgoed. Het rapport wordt meegedeeld aan de Vlaamse Regering.

Hoofdstuk 1 omschrijft de werking van de erfgoedinspectie waarbij in detail wordt ingegaan op de situering binnen de afdeling Handhaving van het departement Omgeving, de doelstellingen van de erfgoedinspectie en de samenwerking met de andere actoren binnen het werkveld.

Hoofdstuk 2 focust op de actie- of speerpunten die opgenomen zijn in het Omgevingshandhavingsplan van 2021. Dit deel geeft het resultaat van de doelstellingen, zoals geformuleerd in de speerpunten, in detail weer.

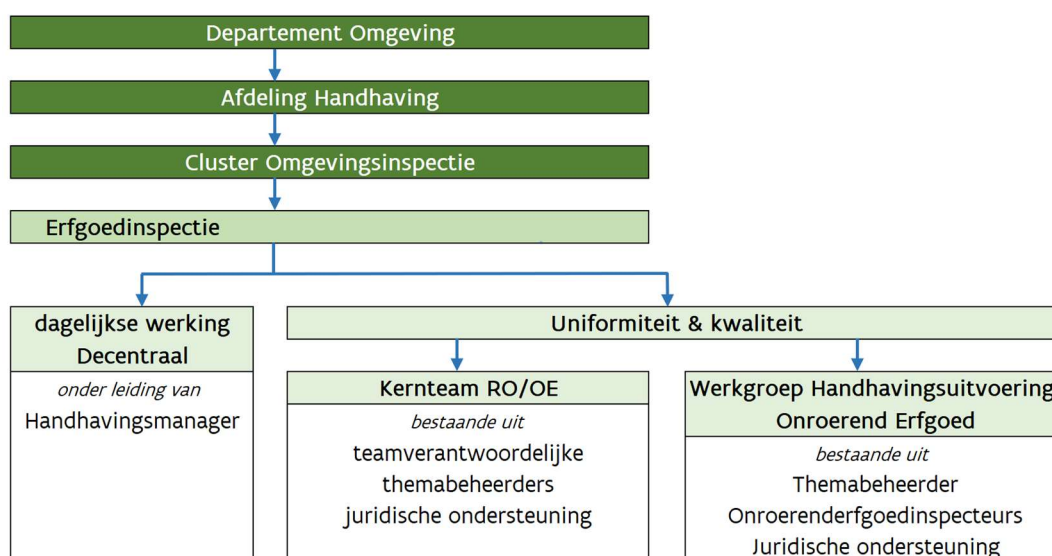
Hoofdstuk 3 sluit het rapport af met een blik op de toekomst gezien vanuit de praktijkervaringen waarbij de focus enerzijds ligt op inzichten ter optimalisatie van de regelgeving en anderzijds op aanbevelingen voor de mogelijke verdere ontwikkeling van het handhavingsbeleid Onroerend Erfgoed.

1 SITUERING HANDHAVINGSRAPPORT ONROEREND ERFGOED

1.1 SITUERING EN STRUCTUUR VAN DE ERFGOEDINSPECTIE

Erfgoedinspectie maakt deel uit van de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving. De afdeling Handhaving bestaat uit twee aparte clusters, namelijk de cluster Sanctionering en Advisering en de cluster Omgevingsinspectie, waartoe de erfgoedinspectie behoort. Omgevingsinspectie kent een decentrale werking met één werkplek per provincie waar erfgoedinspectie, milieu-inspectie en bouwinspectie samenwerken. De decentrale cellen worden aangestuurd door een handhavingsmanager.

Om een coherente en kordate handhaving te realiseren over gans Vlaanderen is het noodzakelijk dat een afdelingsbrede handhavingspraktijk op uniforme en kwalitatieve wijze wordt geïmplementeerd. Hiertoe is binnen de cluster Omgevingsinspectie een teamverantwoordelijke aangesteld die instaat voor de domeinen Onroerend Erfgoed en Ruimtelijke Ordening. Deze teamverantwoordelijke leidt het kernteam dat bestaat uit themabeheerders voor juridische ondersteuning, ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed. Concreet wordt de handhavingskwaliteit en uniformiteit voor onroerend erfgoed bewaakt door de werkgroep handhavingsuitvoering onroerend erfgoed. Deze werkgroep is in grote mate zelfsturend en bestaat uit de voormelde themabeheerder en alle onroerenderfgoedinspecteurs.

1.2 OPDRACHT

Erfgoedinspectie staat in voor het inspecteren en maatregelen nemen en het opvolgen van gerechtelijke procedures inzake onroerend erfgoed. Zij heeft tot hoofddoel wetsinbreuken te voorkomen, op te sporen, te (doen) bestraffen en door wetsinbreuken ontstane schade aan erfgoedwaarden te (doen) herstellen. Wat betreft de handhaving onroerend erfgoed en de bestuurlijke sanctionering van schendingen onroerend erfgoed ligt de focus hierbij op het voorkomen en herstellen van schade aan erfgoedwaarden.

Er wordt voortdurend gestreefd naar een verhoging van de kwaliteit van de handhaving. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan een doelmatig, uniform en geïntegreerd optreden over heel Vlaanderen en wil de erfgoedinspectie een voorbeeldfunctie vervullen voor de lokale overheden.

Voor de beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie adviseert de erfgoedinspectie in samenspraak met het agentschap Onroerend Erfgoed de Vlaamse minister over de uitvoerbaarheid en de handhaafbaarheid van de regelgeving. Hiertoe koppelt zij haar ervaringen op het terrein terug naar de beleidsmakers. Met die transparantie beoogt zij een voldoende breed maatschappelijk draagvlak voor de handhaving onroerend erfgoed te creëren en te behouden.

1.3 PERSONEELSOVERZICHT

Van de 184 medewerkers die de afdeling Handhaving telt, worden negen medewerkers -waarvan zes inspecteurs onroerend erfgoed- ingezet op de handhaving onroerend erfgoed. Vijf inspecteurs onroerend erfgoed (4 VTE) behartigen de specifieke dossiers en voeren terreinonderzoek uit, de focus van hun taak ligt op het proces 'inspecteren en maatregelen nemen'. Drie inspecteurs onroerend erfgoed (1,55 VTE) voeren opvolgingstaken inzake gerechtelijke procedures, minnelijke schikkingen en bestuurlijke maatregelen uit. De inspecteurs worden bijgestaan door één themabeheerder (0,5 VTE) en één teamverantwoordelijke RO/OE (0,5 VTE). Twee medewerkers zijn verantwoordelijk voor beleids- en juridische ondersteuning (0,7 VTE).

1.4 EXTERNE ACTOREN

Binnen de erfgoedsector zijn meerdere actoren actief. Een cruciale partner is het agentschap Onroerend Erfgoed dat samen met de afdeling Handhaving instaat voor raadgevingen en aanmaningen zoals bedoeld in het Onroerenderfgoeddecreet. Daarnaast wordt in nauw overleg samengewerkt van beleidsniveau - zoals het uitwerken van verbetervoorstellen – tot op het dossierniveau - zoals het formuleren van herstelmaatregelen.

Ook de lokale politie is bevoegd voor handhaving onroerend erfgoed. Uit de praktijk blijkt echter dat, omwille van de specifieke materie die technische expertise behoeft, deze diensten slechts een beperkt aantal vaststellingen uitvoeren. Wel staan de politiediensten mee in voor het verhoren van betrokkenen, dit meestal in opdracht van het parket van de procureur des Konings.

Tot slot zijn vijf gemeentelijke verbalisanten actief in zeven gemeenten. Dat aantal wordt in de toekomst wellicht uitgebreid aangezien in 2022 een nieuwe opleiding tot gemeentelijke verbalisant wordt georganiseerd.

2 SPEERPUNTEN OMGEVINGSHANDHAVINGSPLAN

2.1 VERSTERKING LOKAAL TOEZICHT

Speerpunt: In 2021 wordt het lokaal toezicht versterkt door het organiseren van een nieuwe opleiding gemeentelijk verbalisant voor zowel de lokale overheden als de politiediensten. Vanuit een algemene bevraging bij de lokale overheden zouden alle geïnteresseerden worden gebundeld en indien voldoende interesse zou er een nieuwe sessie van deze opleiding georganiseerd worden.

Resultaat: In 2021 werd de Visienota Lokaal Onroerenderfgoedbeleid principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Deze vertrekt van het idee dat de zorg voor het onroerend erfgoed een gedeelde verantwoordelijkheid is voor het Vlaamse en lokale bestuursniveau. Hierbij krijgen lokale besturen en vooral erkende onroerenderfgoedgemeenten meer verantwoordelijkheden toegewezen. Met betrekking tot het beleidsdomein Onroerend Erfgoed was deze Visienota in 2021 het hoofdthema in de communicatie met de lokale overheden. De implementatie van deze nota en de omzetting in regelgeving kennen echter hun uitwerking vanaf 2022, waardoor de beoogde opleiding nog niet op gedegen wijze kon georganiseerd worden in 2021. Ondertussen zijn de krijtlijnen vastgelegd en kan de opleiding gemeentelijk verbalisant, mits rekening te houden met de intenties van de Visienota, georganiseerd worden in 2022.

2.2 OPTIMALISATIE VAN DE BELEIDSCYCLUS

Speerpunt: In navolging van het beleidsmatig en beleidsuitvoerend structureel overleg dat zijn aanvang kende in 2020, wordt in 2021 op operationeel niveau een overlegplatform georganiseerd. Hier kunnen consultants op basis van hun regiowerking en inspecteurs op basis van hun gewestelijke werking op systematische wijze overleggen. De besproken dossiers, vastgestelde knelpunten en genomen beslissingen worden geagendeerd op terugkoppelingsmomenten waar beleidsmatige, strategische en operationele punten samenkomen

Resultaat: vooraleer over te gaan tot de effectieve organisatie van een overlegplatform op operationeel niveau, werden de verwachtingen van alle betrokkenen afgetoetst. Daaruit bleek dat in alle regio's reeds een degelijke interactie bestaat tussen de afdeling Handhaving en het agentschap, zij het niet structureel. Dossiers en thema's worden tussen inspecteur, consultant en indien nodig regiodirecteur afgehandeld op minder formele basis. Het staat de partijen vrij een operationeel overleg in te plannen binnen de regio. In samenspraak tussen de beide entiteiten werd beslist geen overlegplatform op operationeel niveau te organiseren. In rand van deze bevraging kwam ook een andere vraag vaak aan bod: voor het agentschap is het minder duidelijk wat het takenpakket van de inspecteurs omvat en wat de (mogelijke) stappen zijn in een handavingsdossier. Hiertoe werd beslist in het voorjaar van 2022 een webinar te voorzien met een meer gedetailleerde voorstelling van de rol van de inspecteurs en de mogelijkheden binnen handhaving.

2.3 OPTIMALISATIE DIGITALE ONDERSTEUNING HANDHAVINGSPROCES

Speerpunt: Via een *business-analyse* worden in 2021 de behoeften aan en randvoorwaarden voor een meer geïntegreerd en efficiënter beheer en een betere toegankelijkheid en uitwisseling van de informatie over handhavingssdossiers in kaart gebracht.

Resultaat: De uitwisseling van informatie wordt in basis voorzien in het protocol tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en de afdeling Handhaving. Eind 2021 werd de informatie-uitwisseling zoals uitgeschreven in het protocol omgezet in praktische afspraken en verspreid onder de betrokkenen. In 2022 wordt er samen met het agentschap gewerkt aan de uitwerking van de businessanalyse voor een digitale toepassing voor structurele informatie-uitwisseling.

2.4 PROACTIEVE MONITORING, SENSIBILISERING EN DE EVALUATIE VAN HET BESCHERMINGSPAKKET

Speerpunt: De evaluatie van het beschermd pakket startte in 2020 met het in kaart brengen van de lopende handhavingssdossiers in de pakketten “windmolens in Vlaanderen” en “verdwenen erfgoed”. In 2021 wordt onderzocht voor welke dossiers een handhavingstraject kan worden opgestart. Daartoe worden ervaringen uitgewisseld omtrent de handhaafbaarheid van beschermingen en de problemen die vanuit Omgevingsinspectie worden ervaren bij gebrekkige beschermingsbesluiten.

Resultaat: de evaluatie van de pakketten “windmolens in Vlaanderen” en “verdwenen erfgoed” werd in kaart gebracht. Dit leidde eind 2021 tot twee publicaties: *‘Beschermd, beschadigd, verdwenen Onderzoek en evaluatie van ernstig aangetast en verdwenen beschermd erfgoed* en *‘Tussen hemel en aarde. Een herwaardering van het windmolenerfgoed in Vlaanderen*.

Vanuit deze onderzoeksrapporten worden voor 2022 de nodige conclusies getrokken en indien nodig zullen handhavingstrajecten worden opgestart.

2.5 ARCHEOLOGIE EN METAALDETECTIE

Speerpunt: In overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed gaat Omgevingsinspectie in 2021 na hoe in de toekomst zal worden omgegaan met deze archeologie-overtredingen, hoe proactief kan worden gehandeld en hoe doelgericht kan worden gehandhaafd

Resultaat: in 2021 bereikten het agentschap Onroerend Erfgoed en de afdeling Handhaving een consensus over de aanpak van de meest voorkomende archeologie-overtredingen. Het overeengekomen kader heeft betrekking op behandeling van klachten van verwaarlozing, werken zonder of in strijd met de (voorwaardelijke) vergunning, toebrengen van schade aan archeologisch erfgoed, niet-naleven van programma van maatregelen uit de archeologienota.

In 2021 bezorgden het agentschap Onroerend Erfgoed en de afdeling Handhaving een nota aan de minister in verband met de afspraken die de beide entiteiten maakten over de handhaving van metaaldetectie. De minister verklaarde zich hiermee akkoord. Nu dit afsprakenkader vorm heeft gekregen, is het nuttig om de werkbaarheid van dit kader aan de praktijk af te toetsen en bij te sturen waar nodig.

Verder dienen ook metaaldetectie en minder vaak voorkomende archeologiekachten -in de mate dat deze zich voordoen- nog mee in het kader te worden opgenomen zodat ook omtrent deze klachten heldere afspraken bestaan.

2.6 BESTUURLIJKE BEBOETING

Speerpunt: De afdeling Handhaving stemt in 2021 in overleg met het agentschap Onroerend Erfgoed de bepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet met betrekking tot het opleggen van bestuurlijke geldboetes af op de regeling die nu al voorzien is in de VCRO en het DABM. De Gewestelijke Entiteit van het departement Omgeving kan zo bevoegd worden gemaakt voor het opleggen van administratieve geldboetes voor schendingen van het Onroerenderfgoeddecreet.

Resultaat: in 2021 werd het nodige wetgevende werk uitgevoerd om de gewestelijke beboetingsentiteit bevoegd te maken voor het opleggen van bestuurlijke boetes in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet. Het voorontwerp van decreetswijziging werd door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurd en is aan de Raad van State bezorgd voor advies. De inwerkingtreding van deze decreetwijziging wordt verwacht begin 2023.

2.7 UITWERKEN DRAAIBOEK NATRAJECT

Speerpunt: In 2021 werkt Omgevingsinspectie het natraject voor de handhaving onroerend erfgoed verder uit in het draaiboek.

Resultaat: de eerste versie van het natraject, meer bepaald de opvolgingstaken bij gerechtelijke uitspraken, minnelijke schikkingen en bestuurlijke maatregelen, werd vervolledigd in het draaiboek Onroerend Erfgoed. Er was hierbij aandacht voor zowel de theoretische als de praktische kant. Ook handige modelformulieren staan nu ter beschikking. De uitwerking van dit deel van het draaiboek is een belangrijk naslagwerk/hulpmiddel voor de afdeling om de dagelijkse problemen die zich in het natraject stellen, het hoofd te bieden. Het komt tevens de uniformiteit en kwaliteit ten goede.

3 REGULIERE WERKING AFDELING HANDHAVING IN CIJFERS

3.1 CIJFERS ONROEREND ERFGOED

3.1.1 Klachten

Het agentschap Onroerend Erfgoed behandelde in totaal 11 klachten. Deze klachten hadden onder meer betrekking op het toekennen van een premie, de draagwijdte van de bescherming en de advisering in het kader van werken.

3.1.2 Onderzoeken ter plaatse

De afdeling Handhaving heeft 126 onderzoeken ter plaatse uitgevoerd. Deze controles gebeurden in hoofdzaak nadat de afdeling Handhaving in kennis werd gesteld van een mogelijke schending. De

inspecteurs werden op verschillende wijzen ingelicht over deze schendingen: via melding van het agentschap Onroerend Erfgoed, via een klacht van een burger of een gemeente of via een kantschrift van het parket. Er werden ook onderzoeken ter plaatse uitgevoerd n.a.v. een persbericht, na het verkrijgen van een proces-verbaal van een andere handhavingdienst en in het kader van actieve monitoring.

3.1.3 Raadgevingen

Het agentschap Onroerend Erfgoed gebruikt de raadgeving om misdrijven te voorkomen. Ze hebben een preventieve werking want zij gaan het misdrijf of de inbreuk vooraf. Deze vorm van preventieve onroerenderfgoedzorg houdt een constructieve samenwerking tussen overheid en klant op gang. In 2021 gaf het agentschap Onroerend Erfgoed 41 raadgevingen.

3.1.4 Aanmaningen

Aanmaningen hebben als doel het misdrijf of de inbreuk te beëindigen en/of de schadelijke gevolgen ervan te herstellen of herhaling te voorkomen. Het agentschap Onroerend Erfgoed en de afdeling Handhaving hebben allebei de bevoegdheid om aanmaningen te geven, maar in overeenstemming met het samenwerkingsprotocol tussen het agentschap en de afdeling Handhaving is het vooral het agentschap Onroerend Erfgoed dat inzet op aanmaningen.

Wanneer een aangemaande partij geen gevolg geeft aan een aanmaning meldt het agentschap dit aan de inspecteur onroerend erfgoed. In een aanzienlijk deel van de dossiers tracht het agentschap met het geven van een tweede aanmaning toch een oplossing te vinden buiten de strafrechtelijke context zodat de harde handhaving wordt vermeden.

In 2021 startte het agentschap Onroerend Erfgoed 83 dossiers met een eerste aanmaning. Het aantal tweede aanmaningen was 11. De afdeling Handhaving nam 30 eerste aanmaningen voor zijn rekening.

3.1.5 Verslagen van vaststelling en processen-verbaal

Om het strafrecht voor te behouden voor meer ernstige schendingen op het Onroerenderfgoed- en Varend erfgoeddecreet, wordt een onderscheid gemaakt tussen misdrijven en inbreuken. Aangezien het Onroerenderfgoeddecreet slechts een beperkt aantal delicten aanduidt als inbreuk, werden in 2021 geen verslagen van vaststelling opgemaakt. Deze inbreuken onroerend erfgoed betreffen voornamelijk administratieve verplichtingen die geen rechtstreekse schade aanbrengen aan erfgoedwaarden.

In 2021 werden 89 misdrijven vastgesteld in een proces-verbaal. Het merendeel van de processen-verbaal werd opgemaakt door de afdeling Handhaving, de gemeentelijke politie stelde 11 processen-verbaal op. Er werden geen processen-verbaal opgesteld door de gemeentelijke verbalisanten. De processen-verbaal hadden in hoofdzaak betrekking op het niet-naleven van het actief-/ passiefbehoudsbeginsel en de toelatings-en/of vergunningsplicht.

De afdeling Handhaving ontving acht meldingen dat de herstelmaatregelen omschreven in vonnis, arrest of minnelijke schikking waren uitgevoerd. Na ontvangst van de melding voert de inspecteur onroerend erfgoed steeds een controle ter plaatse uit om na te gaan of de werken daadwerkelijk zijn uitgevoerd. Dit leidde tot twee processen-verbaal van niet-uitvoering en zes processen-verbaal van uitvoering.

3.1.6 Opvolging archeologie en metaaldetectie

In 2021 was de schorsing van de erkenning van één metaaldetecteurist noodzakelijk. Dit in het licht van de sinds april 2021 ingevoerde vernieuwde procesflow voor klachten/meldingen over metaaldetecteuristen waarbij het agentschap Onroerend Erfgoed en de afdeling Handhaving er bewust voor kiezen de opvolging en handhaving van metaaldetecteuristen binnen de grenzen van het redelijke (het blijven hobbyisten) en haalbare te houden. De betrokkene ontvangt standaard eerst een mail met het verzoek om zich in regel te stellen. Bij meerdere klachten ten aanzien van een erkend metaaldetecteurist kan worden overgegaan tot schorsing van de erkenning.

De opvolging van de erkende archeologen beperkte zich tot twee feedbackgesprekken, één ingebrekestelling en één lopende evaluatie. Dit betrof vier verschillende erkende archeologen.

3.1.7 Stakingsbevel, verzegeling en inbeslagname

Het stakingsbevel is in de eerste plaats een preventief instrument en wordt enkel ingezet wanneer werken wederrechtelijk in uitvoering zijn en de verdere uitvoering ervan leidt tot bijkomende en blijvende schade aan het beschermd erfgoed.

In 2021 werden twee stakingsbevelen opgelegd. Er werden geen maatregelen tot verzegeling of inbeslagname genomen.

3.1.8 Herstelvorderingen

Naast de bestuurlijke maatregel en de minnelijke schikking kan een overtreder tot herstel worden gedwongen via gerechtelijke weg d.m.v. het opmaken van een herstellvordering. Het Onroerenderfgoeddecreet voorziet in verschillende herstellvormen die, al dan niet gecombineerd met elkaar, kunnen worden aangewend binnen een cascadesysteem.

Er werden negen herstellvorderingen opgemaakt. In acht gevallen werd het herstel in oorspronkelijke staat nagestreefd. Er werd één maal een financiële schadevergoeding gevorderd omwille van het definitieve verlies aan erfgoedwaarden.

3.1.9 Exclusieve en alternatieve bestuurlijke boetes

Het voorontwerp van decreet tot wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet werd in 2021 principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Hierin wordt onder meer voorzien dat de bevoegdheid voor het opleggen van exclusieve en alternatieve bestuurlijke geldboetes wordt overgeheveld naar de gewestelijke beboetingsentiteit. Op deze manier ontstaat een schot tussen inspectie en beboeting zodat elk zijn taak in volle onafhankelijkheid kan opnemen. Deze wijziging zou in werking treden begin 2023.

In 2020 werden twee procedures tot opleggen van een alternatieve bestuurlijke geldboetes opgestart, waarvan één voor de doorbreking van het stakingsbevel en één voor het gebruik van een metaaldetecteur in strijd met de regelgeving. Beide dossiers werden afgesloten, i.e. betaald, in 2021. In 2021 zijn vijf geldboetes opgelegd, allen voor het ongeoorloofd gebruik van metaaldetectoren, waarvan 2 reeds betaald.

Er werden in 2021 geen exclusieve bestuurlijke geldboetes opgelegd gezien het uiterst beperkte toepassingsgebied van de informatieplichten en enkele bepalingen met betrekking tot archeologie.

3.1.10 Bestuursdwang en last onder dwangsom

Het opleggen van bestuurlijke maatregelen werd in 2021 geïnitieerd met de opstart van zowel een dossier last onder dwangsom als een dossier bestuursdwang. Met betrekking tot de bestuurlijke maatregel last onder dwangsom werd eind 2021 de opdracht tot betekening overgemaakt. Er werd in 2021 geen beroep ingesteld tegen deze bestuurlijke maatregel.

Voor het dossier bestuursdwang werd in dezelfde periode de intentieverklaring tot het opleggen van de bestuurlijke maatregel aan de overtreeders verzonden. Beide dossiers zullen verder afgehandeld worden in 2022.

3.1.11 Minnelijke schikkingen

In meerdere dossiers werd door de inspecteurs aan betrokken partijen het voorstel gedaan om een onderhandeling tot minnelijke schikking op te starten en ook de burger zelf vindt de weg om een verzoek in te dienen. In 2021 leidde dit tot het sluiten van acht minnelijke schikkingen.

De correcte en integrale uitvoering van de minnelijke schikking wordt bevestigd in een door de inspecteur Onroerend Erfgoed af te leveren certificaat. In 2021 werden zes certificaten afgeleverd.

3.1.12 Terugvordering premies

Een eerste terugvorderingsprocedure werd in 2016 geïnitieerd met de opstart van een gerechtelijke procedure. In 2021 werd deze procedure afgesloten met een dading tussen de Vlaamse overheid en tegenpartij. Er werd een gedeelte van het terug te betalen bedrag ingelost. De volledige terugbetaling gebeurt nadat tegenpartij de nodige interne regelingen heeft getroffen. Intussen is het kwestieuze pand volledig hersteld, zowel wat exterieur als interieur betreft.

Het agentschap Onroerend Erfgoed heeft in 2021 geen nieuwe procedures tot terugvordering van premies opgestart.

3.1.13 Evaluatie van de beslissingspraktijk van de parketten

In 2021 werd de afdeling Handhaving in kennis gesteld van 22 seponeringen. Deze beslissingen gebeurden conform de strafrechtelijke prioriteiten van het Openbaar Ministerie (COL. 04/2019). De seponeringen hebben betrekking op processen-verbaal opgemaakt tot en met 2021 en vermelden volgende redenen:

- andere (3)
- andere prioriteiten (3)
- beperkte maatschappelijke weerslag (2)
- dader onbekend (1)
- geen misdrijf (2)
- mogelijkheid tot opleggen bestuurlijke geldboete (1)
- pretoriaanse probatie (3)
- redelijke termijn overschreden (1)
- regularisatie omwille van het verkrijgen een vergunning (1)
- Te weinig researchcapaciteit (1)
- voorrang burgerlijke afhandeling (3)
- wanverhouding (1)

In dossiers waarin het Openbaar Ministerie besliste niet te vervolgen, onderzoekt de afdeling Handhaving welke mogelijke initiatieven nog kunnen genomen worden om het herstel te realiseren, zoals de vraag tot heroverweging van het dossier door het Openbaar Ministerie, het inleiden van een burgerlijke procedure, het opstarten van bestuurlijke maatregelen of het berusten in de beslissing van het Openbaar Ministerie.

Om de recente stand van zaken in de lopende dossiers te kennen, wordt jaarlijks een overzichtslijst overgemaakt aan de parketten ter aanvulling van ontbrekende gegevens. In de loop van 2021 werd het antwoord verwerkt door de inspecteurs onroerend erfgoed. Eind 2021 werd opnieuw een lijst van de recente dossiers overgemaakt ter aanvulling.

4 INZICHTEN EN AANBEVELINGEN

In dit luik worden enkele aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling van het handhavingsbeleid inzake Onroerend Erfgoed en mogelijke aandachtspunten voor de nabije en verdere toekomst toegelicht.

4.1 INZICHTEN TER VERBETERING VAN DE REGELGEVING, BELEIDSVISIES EN BELEIDSUITVOERING

Verder inzetten op bestuurlijke handhaving

Het opleggen van bestuurlijke maatregelen werd zoals hiervoor reeds vermeld in 2021 geïnitieerd met de opstart van zowel een dossier last onder dwangsom als een dossier bestuursdwang.

Aangezien bij de vrijwaring van erfgoedwaarden snelle actie vaak van essentieel belang is, en in voorafgaande gerechtelijke procedures de vereiste spoed soms ontbreekt, is het blijvend inzetten op bestuurlijke handhaving zinvol om een volwaardige handhaving op vlak van onroerend erfgoed uit te werken. Daarom zullen de onroerenderfgoedinspecteurs hun dossiers blijvend screenen om te checken of deze al dan niet in aanmerking komen voor adequate bestuurlijke handhaving.

4.2 AANBEVELINGEN VOOR DE VERDERE ONTWIKKELING

Alternatieve bestuurlijke beboeting voor archeologie

Artikel 5.1.3. Onroerenderfgoeddecreet bevat volgend verbod: *‘Het is verboden zonder toelating van het agentschap of in voorkomend geval van de erkende onroerenderfgoedgemeente een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, een archeologische opgraving of graafwerken uit te voeren met de bedoeling archeologische sites op te sporen en vrij te leggen of archeologische artefacten uit hun originele context te verwijderen.’*

Artikel 11.2.2. 4° van het Onroerenderfgoeddecreet stelt een schending van deze bepaling op de volgende wijze strafbaar: *‘het uitvoeren van de handelingen, vermeld in artikel 5.1.3, zonder uitvoerbare toelating of in strijd met de code van goede praktijk, de voorwaarden of maatregelen van de toelating, de bekrachtigde archeologienota, de archeologienota waarvan akte is genomen, de bekrachtigde nota of de nota waarvan akte is genomen’.*

Artikel 11.2.2., 7° Onroerenderfgoeddecreet stelt het niet naleven van het passief behoudsbeginsel op het vlak van archeologie strafbaar. Volgens dit beginsel is het verboden archeologische artefacten, archeologische sites en archeologische ensembles te ontsieren, te beschadigen of te vernielen (artikel 5.1.1. Onroerenderfgoeddecreet).

Deze ‘archeologiemisdrijven’ behoren echter niet tot de prioriteiten van het parket, wat leidt tot straffeloosheid bij de desbetreffende overtreeders.

Een gelijkaardig probleem zou zich stellen bij het gebruik van metaaldetectoren in strijd met artikel 5.1.2. Onroerenderfgoeddecreet (nl. metaaldetectie zonder erkenning als metaaldetecteur of in strijd met de code van goede praktijk), ware het niet dat voor dit misdrijf een alternatieve bestuurlijke geldboete kan worden opgelegd.

De parlementaire voorbereiding van het Onroerenderfgoeddecreet bepaalt dienaangaande uitdrukkelijk dat voor een aantal misdrijven de mogelijkheid tot het opleggen van een alternatieve bestuurlijke geldboete werd voorzien, telkens wanneer het parket meent dat een strafrechtelijke behandeling niet aangewezen is.

Dergelijke grondgedachte gaat – zo blijkt uit de praktijk – ook op voor voormelde archeologiemisdrijven, aangezien ook voor deze misdrijven de mogelijkheid tot het opleggen van een alternatieve bestuurlijke geldboete een uitweg kan bieden om overtreders niet ongestraft te laten.

Verruimde toepassing van de minnelijke schikking mogelijk maken

Er kan gedacht worden aan een verruimde toepassing van het instrument minnelijke schikking door de aanpassing van de pecuniaire voorwaarde dat een minnelijke schikking enkel betrekking kan hebben op schadeherstel indien er geen sprake is van een blijvende vernietiging van erfgoedwaarden die een begroot bedrag van € 50.000 te boven gaat.